

YER 3: HUHLA KÖYÜ

HUHLA: BULGAR EDEBİYATINDA BÜYÜK YERE SAHİP KÜÇÜK KÖY

Prof. Dr. Hüseyin Mevsim

Huhla

Huhla, Bulgaristan'ın güneydoğusunda, Meriç Vadisi'ne doğru alçalan Rodoplar'ın en doğu uzantılarında yer alan küçük bir köydür. İvaylovgrad yakınlarındaki köy, idarî bakımdan Haskovo İli'ne bağlı olup yaklaşık 300 m rakıma sahiptir. Köyün yakınından, üzerinde İvaylovgrad Barajı'nın inşa edildiği Arda Nehri akmaktadır. Aslında bu su havzası, adı geçen nehir boyunca kurulan üçüncü barajdır. Huhla'nın temellerinin ne zaman atıldığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, bunun çok eski çağlara dayandığı tahmin edilmektedir. Çeşitli doğal afetler ve yangınlar, köy sakinlerini defalarca yer değiştirmeye ve yerleşimi farklı noktalarda yeniden inşa etmeye zorlamıştır. Günümüzde Huhla'da sürekli, büyük çoğunluğu ileri yaşta olan yaklaşık 30 kişi yaşamaktadır.

Yunanistan ve Türkiye sınırlarına oldukça yakın konumdaki köyden açık havada Edirne çıplak gözle görülebilmektedir. Tarım arazisinin azlığı ve verimsizliği, geçimini sağlamak için köy halkını farklı iş alanlarına yönelmeye zorlamıştır. XX. yüzyılın başlarından itibaren köy sakinlerinin tanıştıkları tütün yetiştiriciliği hızla başlıca geçim kaynağı hâline gelmiştir. Çalışkan köy halkı, ipek böceği yetiştiriciliğiyle de uğraşarak kendine yeni bir meslek edinmiştir. Geçtiğimiz yüzyılda ise erkekler için başlıca geçim kaynağı odun kömürü üretimi olmuştur. Büyük emek ve sabırla üretilen kömür, özellikle Edirne ve İstanbul gibi şehirlerde büyük talep görmüştür. 15 yaş üzerindeki bütün gençler, yetişkinlere odun kömürü üretiminde yardım etmiştir. Genellikle üretim, tüketicilere en yakın noktalarda yapılmıştır.

Köyün üst kısmındaki İlinden Tepesi'ne, M.Ö. XII. yüzyıla tarihlenen antik bir Trak tapınağının temelleri üzerine günümüzde bir kilise inşa edilmiştir. Köyün birkaç kilometre uzağında ise, arkeologlar tarafından antik Rodostitsa Kalesi'yle özdeşleştirilen bir kalenin kalıntıları bulunmaktadır. Her ne kadar Anastas Primovski köyün adının kömür üretimiyle bağlantılı olduğunu ileri sürse de (Taşkova, 2021/2022: 180), son yıllarda, adın Eski Yunancadan türediği ve *çağlayan kaynak* anlamına geldiği görüşü daha yaygın kabul görmektedir. Komşu köylerden bazılarında Katolik inancına mensup nüfus da bulunmaktadır.

Son çeyrek yüzyılda, her sonbahar köyde "Huhla'nın Gizemleri" adında bir kültür ve sanat festivali düzenlenmektedir. Köyün tepesinde bilimsel olarak doğrulanmış güçlü biyoenerji ve manyetik akımların varlığı, zengin doğal, tarihî ve arkeolojik miras, otantik halk âdetleri ve gelenekleriyle birleşerek Huhla'yı gerçekten gizemli bir yer hâline getirmektedir. Köyün canlılığını korumak ve manevî mirasını daha geniş bir kitleye tanıtmak amacıyla düzenlenen festival, yıllar içinde bir kültürel ve sanatsal etkinliğe dönüşmüştür. Festival, coşku ve neşe dolu bir atmosferde geçmektedir. Etkinliğin temellerini atan ve yıllar içinde ana itici gücüne dönüşen kişi, gazeteci kökenli yazar İvan Bunkov olmuştur. Genellikle sonbaharın başlarında, eylül ayının sonlarına doğru düzenlenen festival üç gün sürmektedir. Türkiye'den ve Yunanistan'dan davet edilen sanatçılarla birlikte ülkeden katılan sanatçılar sayesinde oldukça zengin bir program hazırlanmaktadır. Program kapsamında yenilenen halk kütüphanesinde sergiler düzenlenmekte, bölgede yürütülen arkeolojik kazıların sonuçları

tanıtılmakta, yeni yayımlanan kitaplar üzerine sohbetler yapılmakta ve konser, gösteri gibi çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmektedir.

Her yıl festival kapsamında “Huhla’nın Onursal Köylüsü” ödülü verilmektedir. Bu ödül, dağ patikalarında yürümekten delinmiş ve üzerine dünya yerküresi yerleştirilmiş bronz çarıktan oluşan bir heykel şeklindedir. Özgün ödülün sahipleri arasında şairler Petır Vasilev, İvaylo Balabanov ve Boyko Lambovski de bulunmaktadır. Kültür festivali kapsamında farklı akademik kurumlardan bilim insanları ve araştırmacılar, Doğu Rodoplar’ın ve dolayısıyla Huhla’nın yakın ve uzak geçmişiyle ilgili konferanslar ve seminerler sunmaktadır.

Edebiyat tarihi açısından, bu kuş uçmaz kervan geçmez küçük köyü eşsiz kılan özellik, Petır Vasilev, İvaylo Balabanov ve İvan Bunkov gibi çağdaş Bulgar edebiyatının üç önemli temsilcisinin burada doğmuş olmasında yatmaktadır. Çok sayıda şiir ve hikâye kitabına imza atmış olan bu iki şair ve bir yazar, özellikle Bulgaristan Halk Cumhuriyeti döneminde etkili bir edebiyat kurumu kimliğini taşıyan Bulgar Yazarlar Birliği üyeliğine kabul edilmişlerdir.

Petr Vasilev

1937’de dünyaya gelen Petır Vasilev, İvaylovgrad’da lise eğitimini tamamladıktan sonra (1955), Haskovo Pedagoji Enstitüsü’nde ön lisans öğrenimi görmüştür (1958). Sofya Üniversitesi’nde Bulgar Dili ve Edebiyatı dalından mezun olmasının (1965) ardından iki yıl süreyle gazetecilik eğitimi almıştır (1968). Çalışma hayatına memleketinde yaptığı öğretmenlikle (1958–1960) başlamış, Kırcaali’de yayımlanan Nov Jivot gazetesinde gazeteci olarak sürdürmüş, uzun yıllar anılan gazetenin genel yayın yönetmeni yardımcılığı görevini üstlenmiştir (1961–1974). Kırcaali’de kültür ve sanat alanında çalışan insanların yer aldığı kulübün kurulmasına öncülük etmiş ve başkanlığını yürütmüştür (1974). Böylelikle, bölgede onlarca genç yeteneğin keşfedilmesinde ve önlerinin açılmasında büyük rol oynamıştır (Reçnik na bılgarskata literatura, III, 1982: 669). Daha sonra Haskovo’ya yerleşen Petır Vasilev, burada uzun yıllar Yug adındaki edebiyat almanağının genel yayın yönetmeni yardımcılığını yapmış, bunun yanı sıra Edebiyat Müzesi müdürlüğü ve Yazarlar Topluluğu başkanlığını yürütmüştür. Hayata veda ettiği 2020’ye kadar Haskovo’da yaşamış ve edebî faaliyetlerini burada sürdürmüştür.

Şiire duyduğu yakın ilgi lise yıllarında depreşmiş, kaleme aldığı ilk şiirler birkaç yıl içinde edebiyat dergilerinde kendine yer edinmiş ve gerek edebiyat çevreleri, gerekse okurlar nezdinde olumlu karşılanmıştır. 26 yaşındayken ilk şiir kitabı yayımlanmış (1963), yıllar içinde farklı yayınevlerinden 20’ye yakın eseri okurla buluşmuştur. Petır Vasilev, Kırcaali bölgesinden Bulgar Yazarlar Birliği üyeliğine kabul edilen ilk edebiyat insanı olmuştur.

Şair Petır Vasilev her şeyden önce içten ve itiraf niteliğindeki lirik şiirleriyle tanınmış ve sevilmiştir. Şiirlerinde ve manzum eserlerinde toplumun ve insanlığın önünde duran ve çözüm bekleyen güncel meseleleri işlemiştir. İki karşıt askerî ve ideolojik blokun gerilimli yıllarında onun dizeleri, dünya barışının korunması bağlamında bir çağrıya dönüşmüş, her türlü çatışmaya, kan dökülmesine ve savaşa kesin bir “Hayır!” nidası olarak yükselmiştir. Petır Vasilev, hayatın bütün güzelliğinin ve anlamının sevgide ve ilham verici, yaratıcı insan emeğinde gizli olduğuna inanmıştır. Şiirleriyle bu inancını yüksek sesle haykırmış ve bunun izlenmesi gereken tek yol olduğu mesajını vermiştir. 1989 sonrası toplumsal çalkantılar ve değişimlerin getirdiği çözülme ve karmaşa, ülkenin ve dünyanın geleceğine dair umutlarını ve

hayallerini yerle bir etmenin yanı sıra onu yanılısamlarıyla yüzleşmeye zorlamıştır. Ulusal ve uluslararası birçok ödüle layık görülen şairin şiirleri birçok yabancı dile çevrilmiştir.

Petr Vasilev'e olağanüstü popülerlik kazandıran şiiri, üç dörtlükten oluşan "Miras" ("İki şeftali ve iki kiraz diktim...") olmuştur. Mitko Şterev tarafından bestelenip düzenlenen şiir, Diana Express topluluğunun repertuarına girerek birkaç kuşağın favori müzik parçasına dönüşmüştür. Öyle ki şair bir noktadan sonra, kendisiyle adeta özdeş hâle gelen ve bunca popülerlik kazandıran şiirden "rahatsızlık" duymaya başlamıştır. Şairin vefat haberi de yerel ve ulusal basında "Miras" Şiirinin Şairi Aramızdan Ayrıldı" şeklinde duyurulmuştur. Bu şiirin içeriğini kısaca özetlemek gerekirse; günlerini amaçsızca dolaşarak geçiren şiir kahramanı ("*oraya buraya savrulduğum*"), birden "Benden geriye ne kalacak? Geleceğe ne bırakacağım?" gibi varoluşsal sorularla karşı karşıya kalır. Bu soruya cevaben, iki şeftali ve iki kiraz ağacı dikmeye karar verir. Böylece hayatın geçiciliğini alt etmeyi umar. Şeftalilerin ve kirazların kendisinden sonra da meyve vermeye devam edeceği inancıyla, insan olarak üstüne düşen görevi yerine getirdiği hissine kapılır. "*Şimdi farklıyım, her ne kadar aynı o ben olsam da*" diyerek iç dünyasına tercüman olur:

*Bana fanilikten dem vurmayın,
zira ezelden günahkâr olan bu âlemde,
benden miras olarak
iki şeftali ve iki kiraz kalacak.*

Huhlalı şair, klasik şiir anlayışına olan bağlılığını sonuna kadar korumuştur. Uyak düzenindeki özgün buluşları, şiirine müzikalite ve ritim kazandırmıştır. Petır Vasilev, Doğu Rodoplar'ın manevi kalkınmasına da yadsınamaz katkı sağlamıştır.

İvaylo Balabanov

İvaylo Balabanov, Huhla'dan dünyaya açılan ve hayattayken çağdaş Bulgar şiirinde kendine yer edinmeyi başaran ikinci şairdir. 1945 yılında doğan İvaylo Balabanov, İvaylovgrad'da teknik okuldan mezun olduktan sonra yıllarca Kremikovtsi, İvaylovgrad Barajı ve Karayolları bünyesindeki şantiyelerde alın teri dökmüştür. Uzun yıllar Haskovo'da yaşadıkdan sonra Türkiye ve Yunanistan sınırında konumlu Svilengrad'a yerleşmiştir. Doğduğu köyde hayata gözlerini yummuştur (2021).

İlk kez yerel gazetelerde yayımlanan şiirlerine, çok geçmeden önemli edebiyat dergilerinde de yer verilmiştir. "Bir Yıldıza Bakakalmak" (1979) başlıklı ilk şiir kitabını, "Cırcır Böceğine Pranga" (1984), "Parola: Aşk" (1988), "Yıllanmış Şarap Üzerine Türküler" (2003) gibi eserleri takip etmiştir. Şiiri hakkında, "*Rodop Dağları'nın, toprağın ve vatanın kokusunu taşır*" (Adalı, 2013: 26) değerlendirmesinde bulunulmuştur. Dizelerini Türkçeye aktaran çevirmen ise İvaylo Balabanov'un şiirinin, "*zekâ fışkıran sözlü halk ürünleri denli bilgelik yüklü, yanık halk türküleri denli melodik, hareketli halk oyunları gibi kıvrak ve göz alıcı, halk giysileri denli rengârenk olduğunu*" (Atasoy, 2014: 469) öne sürmüştür. İvaylo Balabanov'un şiirlerinde en sık aşk ve vatan sevgisi konuları işlenmekte; bu dizelerde aşk, hayatın itici gücü ve varoluşun tek anlamı olarak öne çıkmaktadır. Kadın güzelliğinin yüceltilmesi de şiirlerinde önemli yer tutmaktadır ("Yağmur Altında Bir Kadın").

Bu bağlamda, şairin sağlığında klasikleşen ve en etkileyici eserlerinden biri kabul edilen "Gözler" ("Beyaz Şallı Kadın") başlıklı şiir geniş çapta tanınmaktadır. Beş dörtlükten oluşan bu şiirde, klasik şiir kurallarına sıkı sıkıya bağlı kalınmış, eser tamamen karşıtlıklar üzerine

yapılandırılmıştır. Başlıca lirik kahramanlar, aslında karı–koca olan kadın ve erkek, birbirine karşıt imgelerle betimlenmiştir. Kadının baskın simgesi beyaz renktir; tepeden tırnağa beyaz içinde tasvir edilmenin yanı sıra en belirgin özelliği olan beyaz şal, beş dörtlüğün dördünde tekrar edilmiştir: “*beyaz şallı kadın*”, “*beyaz şallı kadın*”, “*beyaz şalla*”, “*beyaz şallı kadın*”. Buna karşılık, erkek tamamen siyaha büründürülmüş, “*küçük siyah kalpli herif*”, “*kara iblis*” olarak tanımlanmıştır.

Doğrudan bu betimlemelerin yanı sıra, ek niteliklerde de kadın ve erkek beyaz ve siyah renklerle karşıtlık içinde sunulmuştur. Kadının güzelliği beyaz olup beyaz bir martıya benzetilmiştir; ayrıca, elleri de beyazdır ve “*beyaz hava tepcikleri*” üzerinde yürürmüş gibi tasvir edilmiştir. Buna karşılık erkek, siyahı doğuştan temsil eden kargaya benzetilmiştir. Kadın ve erkek arasındaki bu zıtlık, yalnızca renklerle değil, içe dönüklük ve dışa dönüklük seviyesinde de ifadesini bulmuştur. Kadının ruh hâli, narin çiçek açmayla ve çiçeğe bürünmeyle tasvir edilmiştir; o, çiçek açan elma ağaçlarının kokusunu yaymaktadır etrafına. Buna karşılık erkek fiziksel değil, manevi bir körlük içinde gösterilmiştir. O, “*kör gözlü*”, “*kör*”, “*asıklı suratlı*”, “*meşgul ve yalnız*”, “*gözlerinde sanki diken var*” gibi ifadelerle tanımlanmıştır; bütün bunlar onun içine kapanıklığının, sadece eşinin güzelliğine değil, bütün dünyaya karşı sergilediği duyarsızlığının göstergesi olarak verilmiştir. O, kapalı ve karanlık cebinde “*madenî paralarını ısıtmayı*” tercih etmektedir. Bu bağlamda, şirde ışık ve karanlık, aydınlık ve gölge arasındaki zıtlık da belirginleşir; erkeğin kör gözleri karanlığa “açık” iken, kadın ışıklar içinde, adeta bir parıltı hâlidir.

Son dörtlükte karşıtlık oluşturan ifadelerden “*efendi*” ve “*ırgat*” da dikkat çekicidir. Lirik anlatıcı, aşkın ırgatı olarak kalmayı tercih etmekte ve Tanrı’ya, beyaz şallı kadının geçtiği sırada, gözlerini çıkarıp ona vermesi için yakarmaktadır. Şair, bu iki temel rengi karşı karşıya getirerek güçlü bir sanatsal etki yaratmış ve antitez yoluyla şiirin tezini pekiştirmiştir.

Bulduğumuz coğrafi bölgenin yeşil tütünün ve kara katranın diyarı olduğunu unutmayalım. Yerli halkın geçim kaynağı, ekmeği ve tuzu, zehri ve panzehri olan tütün bitkisi, İvaylo Balabanov’un şiirlerinde sıkça kendine yer bulmaktadır. Buna örnek olarak, eşine ithaf ettiği ”El” adlı şiir gösterilebilir:

*Romanlara konu olmaz bu.
Şiirle bile anlatılmaz.
Ben seni tangoya davet etmedim,
bir kadeh şarap da içmedik.*

*Dudaklarımla benim hayalim
olduğunu fısıldamadım usulca,
loş disko köşelerinde
elini hiç tutmadım.*

*Ama yağmurlu bir günde,
ıslak tütünlerin içinde
bizi bir araya getirdi kader:
İki telden tek bir ses yankılandı.*

*Katranlı parmaklarımız
bir elde kenetlendi.
İşte, böyle mutsuz ve mutlu,*

hâlâ birlikte yaşıyoruz.

İvan Bunkov

İvan Bunkov, 1950 yılında doğmuş, orta öğrenimini Plovdiv’de, yükseköğrenimini ise Sofya Üniversitesi’nde Bulgar Dili ve Edebiyatı ve Felsefe dallarında tamamlamıştır. Ayrıca, gazetecilik alanında eğitim almıştır. Kırcaali’de yayımlanan Nov Jivot gazetesinde çalışmaya başlamış (1975), uzun yıllar kültür ve sanat sayfasının editörlüğünü üstlenmiştir. Bulgar Gazeteciler Birliği ve Bulgar Yazarlar Birliği üyeliğine kabul edilmiştir. 1990’da, Doğu Rodoplar’ın en büyük günlük gazetesi olduğu kabul edilen Nov Jivot’un sahibi ve genel yayın yönetmeni olmuştur. Kurmuş olduğu yayınevinde Rodoplar’la ilgili kitaplar yayımlanmaktadır.

İvan Bunkov’un ilk kitabı olan “Beş Parmak İçin Gayda” (1979) başlıklı hikâye derlemesi hakkında kaleme aldığı önsözde, ünlü yazar Nikolay Haytov, genç kalemdaşının anlatımındaki gücün ve cazibenin, kabartmalı desenle karşılaştırdığı tasvirlerde ve derinlerde saklı dramatiklikte yattığını belirtmektedir. Şöyle ki İvan Bunkov’un hikâyelerinde “*çatışmalar, hayatın sıradan ve sakin yüzeyinin altında, insan ruhunun derinliklerinde meydana gelir ve yaşanır. Çoğu zaman bu çatışmalar yalnızca ima edilir, (...), tek bir replikle ifade edilir, ama en önemli husus, bize dokunmuş olmalarında yatar. Genç yazarın eserlerindeki bu küçük, ama derin dokunuşlar yağmur damlaları gibidir. Damlalar birer birer, üst üste düşer ve bir bakmışsın, yazarın gündelik olayları anlatırken fark ettirmeden sana hissettirdiği duygularla tamamen ıslanmışsın*” (Haytov, 1983). Ünlü yazar, İvan Bunkov’un anlatımının en değerli özelliklerinden birinin, “*canlı, imge yüklü kelimeler ve kelime öbekleriyle betimleme yeteneği*” olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, genç meslektaşının hikâyelerindeki kahramanların “*doğru zamana ve mekâna yerleştirildiği ve üzerlerinde Kırcaali’nin kavurucu güney ikliminin izini taşıdıkları*” belirtilmektedir. Böylelikle, “*ulusal edebiyatımızda, ülkemizin bu güzel bölgesindeki insanların hayat tarzı, düşünce biçimi ve insanî arzuları daha görünür hâle gelir*” (Tahir, 2020: 13).

Yazarın hikâyelerinde, kırsal kesimde zor koşullar altında geçim mücadelesi veren insanların hayatı canlandırılmaktadır. Bu mücadelenin, taştan ekmek çıkarmaya eşdeğer olduğu söylenebilir. Kuşak çatışmaları, başka bir deyişle babalarla oğullar arasındaki dünya görüşü farklılıkları (“Bir Sepet Tütün” hikâyesinde olduğu gibi), doğayla barışık yaşamayı bilen emekçi köylülerin gündelik hayatları ve daha pek çok konu işlenmektedir. İvan Bunkov, seçtiği kahramanların iç dünyasını, duygu ve deneyimlerini sade, ama etkileyici edebî araçlarla aktarmayı tercih ettiği, uzun betimlemelerden veya gereksiz söz süslemelerinden kaçındığı görülmektedir.

Tütün yetiştiriciliğinin zorluğu İvan Bunkov’un hikâyelerinde yer yer karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, “İlk Gün” adlı hikâyede, bu bitkinin yetiştirilmesi sırasında sarf edilen bütün fiziksel çabalar anlatılmaktadır. Günler ve geceler birbirine karışmakta, gözlerden uyku akmaktadır:

Annem beni uyandırınca, “Neden bu kadar erken kaldırıyorsun?” diye kızıyorum. “Hadi evladım, herkes ayakta!” “Ama ben daha az önce yatmıştım!” “Sana öyle geliyor, saat 3 oldu. Her şey hazır! (...) Bugün toplanacak çok tütün var”, diye duyuyorum. “Harmışta’daki tütün sarkmış, Padini’deki yanmış, Tsrvenitsi’deki ise alev alev... Kalk evladım, kalk.” O an tütün tarlasına gideceğimi fark ediyorum. Hava karanlık, tütün ıslak... Uykulu gözlerle katran kokulu giysilerimize uzanıyor, saçlarımızı örtüyoruz. (...) Ay ışığında sıraları buluyoruz. İlk yaprakları

koparıyor ve sırlıslam oluyoruz. Tütün kırılğan, yapraklar çitürdiyor, ama biz uykusuzluktan bitap düşmüş hâlde annemize yalvarıyoruz: “N’olur, şu sırada biraz kestirelim...” Üşüyerek sıraların arasına sokuluyoruz. Burunlarımız akıyor, ama ellerimiz katranlı olduğu için silemiyoruz, sadece burnumuzu çekiyoruz. (...) Gün doğmadan hava daha da soğuyor. Ardından gökyüzü kızarıyor ve güneş İlinden’den yükseliyor. Bir süre sonra başlarımızdan duman tütmeye başlıyor. Katranlı giysilerden ve sepetlerden de buhar yükseliyor. (...) Güneş yakıp kavuruyor. Kalkıyoruz ve yeniden tütün topluyoruz. Güneşin altında, katran kokusundan midemiz bulanıyor. Tütün sarkıyor. Gittikçe daha sık belimizi doğrultup ellerimizi ovuşturuyoruz” (Bunkov, 1983).

Sonraki yıllarda İvan Bunkov, “Ş-ş-ş-t, Yağmur Yağıyor” (1996) adlı uzun hikâye kitabını yayımlamıştır. Yazarın edebiyat dergilerinde yayımlanan son hikâyelerinin büyük çoğunluğu –örneğin “Odysseus”, “Yarın İçin” ve “Hora”– komşu Yunanistan’a yaptığı seyahatlerden, oradaki gelenekleri, günlük hayatı ve kültürü “keşfetmesi” sonucunda doğmuştur. Bundan birkaç on yıl önce ulaşılamaz görünen bu yakın, ama bir o kadar erişilmez ülkenin kuzeyiyle Bulgar güneyinin buluşmasında, yazar keskin gözlem yeteneğiyle benzerlikleri ve farklılıkları yakalamaya çalışmış, sıradan insanların karakterlerini ve davranışlarını incelemiş, konuşmalarını dinlemiş, giyim kuşama dikkatle bakmış ve nihayetinde büyük farklar olmadığını keşfetmiştir. Anılan hikâyelerde belirgin şekilde, Bulgar edebiyatının geneli ele alındığında kendine pek yer bulamadığı görülen Akdeniz ruhu ve esintisi hissedilmektedir. Ayrıca, hikâyelerin yapısında türler arası geçişler gözlemlenmekte, röportaj ve deneme öğelerinin varlığı da açık şekilde sezilmektedir.

Anılan hikâyeler arasında özellikle “Hora” öne çıkmaktadır. Yazar, hikâyenin ilhamını, Yunanistan’ın sınır köylerinden Spilio’da düzenlenen geleneksel bir panayır ziyareti sırasında alır. Türler arası geçişe dair öne sürdüğüm düşünceyi doğrularcasına, hikâyede yalnızca olayın geçtiği yer değil, aynı zamanda tam tarihi de verilir – 23 Eylül 2009. Bu da esere bir röportaj ve portre özelliği katar. Yazar, ince bir sınır çizgisini aşarak kendini birden başka bir dünyada bulduğunda, şaşkınlığına diyecek yoktur. Bir yandan tanıdık ve “bizden” olan bu dünya (“*aynı rüzgâr serinletiyor bizi*”), diğer taraftan çok farklı bir boyut ve ruh barındırır. Tam karşısında, sanki dille yalanmış gibi tertemiz ve düzenli bir meydanı fark edince, “*Böyle bir mucize görmemiş, adeta hipnotize olmuşum,*” diye itiraf eder. Meydanda, devasa bir canlı organizma gibi titreşerek hareket eden dört-beş farklı hora kıvrılır; “*oyunlar, sürekli dalgalanıp bükülerek kendi kendine çözülüp yeniden şekilleniyordu*” (Bunkov, 2011). Her şey mükemmel bir uyum ve doğal bir düzen içinde gelişir, ne çarpışma, ne önüne geçme, ne de gecikme vardır. Her hora kendi çizgisinde akıp gider.

Küçük büyük ayırt etmeden bütün köy halkı için bayrama dönüşerek herkesin sevinç kaynağı olan horayı yazar ince bir gözlemlerle betimler. Oyuncular, “*gündüzleri tarlaları süren, tohum eken, tarhana üretim atölyesinde çalışan veya öğretmenlik yapan*” sıradan köylüler veya yurt dışında yaşayıp panayır için memleketine gelen insanlardır. Karşımıza 5–6 yaşlarında ölçüyle süslü bir kız çocuğu, 35 yaşında bir kadın, 50 yaşında bir erkek ve 75 yaşında vakur bir yaşlı çıkar. İvan Bunkov, betimlemeleriyle Yunan halk oyunlarının bütün çeşitliliğini ve yerel folklorik geleneklerin zenginliğini başarıyla aktarır. Adı geçen çeşitlilik ve zenginlik güney komşunun yüzyıllar boyunca süregelen tarihî gelişiminin bir yansımasıdır.

“*Onların halk oyunları da bizimkiler gibi, ama yine de farklı,*” diye not düşen yazar, bu farklılığı, geleneğe karşı duyulan derin saygıyla açıklar. Ona göre, Yunanistan’da halk dansları özgün, doğal hâlini korumuş, akademik koreografinin tekdüzeleştirilen etkisine maruz

kalmamıştır. Buna karşılık “bizimkiler kusursuz, tıpkı askerî kıtalar gibi hizaya sokulmuş,” dans edenler ise “sahte kostümler içinde piyon gibi beyaza boyanmış, cinsiyetsiz kuklalar gibidir.” “Tornadan çıkmış gibi tek tip!” (Bunkov, 2011), diye acı bir tespitte bulunur yazar. Oysa Spilio’da dans edildiği gibi yaşanır; orada hora, hayatın bir yansımasıdır. Yazar adeta “Bana horanı göster ki hayata nasıl baktığımı söyleyeyim!” demek ister. “Köylüler, kendilerini hem kendilerine hem de dansa, köye ve mümkünse bütün dünyaya göstermek için gelirler. Danslarıyla her şeyi anlatırlar. Kendi parlak varoluşlarını. Adımları ve müzikleriyle hayatı nasıl gördüklerini, neden yaşadıklarını ve neden öleceklerini dile getirirler” (Bunkov, 2011). Bu bakış açısına göre dans, kelimelerle ifade edilemeyen aktarmanın bir aracına dönüşür. Kaldı ki dans sayesinde başkasını anlar ve bu anlayış yoluyla uyumu yakalamaya bir adım daha yaklaşırsın (Velkova, 2004: 99).

Hikâyenin final cümleleri okur üzerinde güçlü bir etki bırakır: “Kollarımı kaldırıyor ve horaya tutunuyorum. O beni yumuşak ve her şeyi kuşatan gökyüzü gibi içine alıyor. Ve ben uçuyorum. Samanyolu’na ait bir zerre gibi” (Bunkov, 2011).

Neşka Turtanska’nın, “Eserlerinde horanın güzelliğine dair kıvılcımlar serpiştirmemiş olan büyük bir Bulgar yazar ve şair bulmak zordur” (Turtanska, 2004: 62) şeklindeki tespitine katılmamak elde değildir. Ancak büyük ihtimalle başka hiçbir yazar, daha başlıktan itibaren horanın felsefesine ve sıradan insanın günlük hayatındaki yerine bu denli derinlemesine yoğunlaşmamıştır. Anılan *kıvılcımlar* İvan Bunkov’un eserinde adeta bir ateşe dönüşmektedir. Bu bağlamda, üzerinde durulan hikâyenin horaya, halk dansına yapılan bir methiye niteliğinde olduğu söylenebilir; o dans ki insanoğlunun ruhsal ihtiyaçlarına karşılık vermenin ötesinde onu hayata bağlar. Ancak, burada sözü edilen dans; sıradan bedensel hareketin ve gelişigüzel oyunun çok daha ötesinde bir anlam ifade eder, zira gerçek dans her şeyden önce ruhun oyunu, gönül tellerinin nazikçe titreşimi ve bir tesellidir.

Sonuç Yerine

Bulgar edebiyatı tarihinde, millî coğrafyanın periferisinde yer alan küçümen bir köyde, kısa bir zaman diliminde üç yetenekli yazarın doğduğu başka bir örnek yoktur. Huhla Köyü’nde doğan şairler Petır Vasilev ve İvaylo Balabanov ile yazar İvan Bunkov, taşranın zorlu koşullarını aşarak Bulgar edebiyatı haritasında kendilerine sağlam bir yer edinmeyi başarmışlardır. Üç yaratıcıyı birleştiren en güçlü rabita, doğdukları topraklara duydukları derin sevgi, hatta adeta tapınmaya varan bağlılıklarıdır. Bu kalem ustaları için Doğu Rodoplar’dan uzakta yaşamak ve üretmek imkânsızdır. Merkezden uzak olsalar da, bu durumu kendi artlarına çevirmişlerdir; başkentin gürültülü kalabalığından soyutlanmış olmaları, sanatsal özgünlüklerini korumalarına katkı sağlamıştır. Huhlalı bu üç kalem ustasının şiirleri ve hikâyeleri, merkezin nehrine berrak sular taşıyan periferinin küçük dereleri gibidir.

Kaynakça

- Adalı 2013:** Adalı, S. “İvaylo Balabanov’u Tanıtıyoruz”, *Rumeli*, № 30, s. 26, Gebze.
- Atasoy 2014:** Atasoy, A. E. *1860’lardan Günümüze Bulgar Şiiri Antolojisi*. Sofya: Aziz Kliment Ohridski Üniversite Yayınevi, s. 469–472.
- Bunkov 1983:** Bunkov, İv. *Gayda za pet prista*. Sofia: Narodna mladej.
- Bunkov 1996:** Bunkov, İv. *Tiho, çe vali*. Sofia: Hristo Botev.
- Bunkov 2011:** Bunkov, İv. “Horoto”, *Literaturen svyat*, № 25.

Haytov 1983: Haytov, N. “Predgovor” // İçinde: Bunkov, İv. *Gayda za pet prista*. Sofia: Narodna mladej.

Reçnik na bilgarskata literatura, III, 1982: Sofia: BAN, s. 669–670.

Tahir 2020: Tahir, M. “İvan Bunkov na 70 godini s rodopska gayda za pet prista”, *Literaturen svyat*, № 133.

Taşkova 2021/2022: Taşkova, V. “Huhla – staro bilgarsko selo v İztoçnite Rodopi”, *Trakya*, IX, s. 178–195, Haskovo.

Turtanska 2004: Turtanska, N. “Pogled kim istoriyata na bilgarskoto horo”, s. 62 // İçinde: *Tantsıt v balkanskite literaturi*. Sofia: Balkani.

Velkova 2004: Velkova, S. “Nikos Kazandzakis”, s. 99 // İçinde: *Tantsıt v balkanskite literaturi*. Sofia: Balkani.

